

Голові разової спеціалізованої вченої ради
приватне акціонерне товариство «Вищий
навчальний заклад «Міжрегіональна
Академія управління персоналом» доктору
наук з державного управління, доценту,
професору кафедри публічного
адміністрування
Дакал Аллі Василівні

ВІДГУК

офіційного опонента доктора наук з державного управління, професора
кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного
управління Поліського національного університету Дацій Надії Василівни
дисертаційну роботу Науменка Костянтина Валерійовича на тему:
«Удосконалення механізмів забезпечення податкової безпеки як складової
національної безпеки в системі державного управління», поданої на здобуття
ступеня доктора філософії з галузі знань 28 “Публічне управління та
адміністрування” за спеціальністю 281 “Публічне управління та
адміністрування”

Актуальність теми дисертації, зв’язок з науковими програмами, темами. Актуальність дослідження зумовлена тим, що забезпечення податкової безпеки як складової національної безпеки України перетворилося на один із ключових викликів сучасної державної політики. Податкова система сьогодні виступає не лише інструментом фіскальної мобілізації ресурсів, а й механізмом підтримання обороноздатності, виконання соціальних зобов’язань та стимулювання економічного розвитку. Податкова безпека охоплює стабільність і прогнозованість бюджетних надходжень, недопущення надмірного фіскального тиску, прозорість процедур оподаткування, ефективну протидію ухиленню від сплати податків і тінізації економіки. В умовах гібридної агресії, воєнного стану, посилення боргових ризиків і структурних дисбалансів саме

якість механізмів забезпечення податкової безпеки значною мірою визначає ступінь стійкості держави.

У дисертації, спираючись на аналіз податкового законодавства, стратегічних документів, практики функціонування органів державної влади та широкого кола праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, комплексно розглянуто інституційні, організаційно-правові й інформаційно-аналітичні механізми забезпечення податкової безпеки в системі державного управління. Особливу увагу приділено специфіці функціонування податкової системи в умовах воєнного стану, впливу податкової політики на стійкість бюджетної системи, поведінку платників податків, масштаби тіньового сектору та ризики втрати податкового потенціалу. Узагальнено досвід Європейського Союзу та США щодо побудови системи податкової безпеки, цифровізації податкового адміністрування, управління податковими ризиками та забезпечення балансу між фіскальними інтересами держави й можливостями бізнесу та домогосподарств.

У роботі окреслено коло системних проблем, що стримують розвиток податкової безпеки в Україні: фрагментарність і колізійність нормативно-правового регулювання, недостатня узгодженість та інтегрованість інформаційних систем, обмеженість ризик-орієнтованих інструментів контролю. На цій основі запропоновано концептуальні та прикладні підходи до удосконалення механізмів забезпечення податкової безпеки – від уточнення змісту базових категорій і класифікації податкових ризиків до розроблення моделі єдиної цифрової платформи взаємодії суб'єктів податкової політики, орієнтованої на підвищення прозорості, підзвітності та результативності державного управління.

Отже, дисертаційне дослідження, присвячене удосконаленню механізмів забезпечення податкової безпеки як складової національної безпеки в системі державного управління, є своєчасним і суспільно значущим. Сформульовані в роботі узагальнення й висновки можуть бути використані для модернізації державної податкової політики, розбудови сучасних інструментів управління податковими ризиками, посилення інституційної спроможності органів влади

та формування дієвих механізмів післявоєнного відновлення й зміцнення фінансової стабільності України, що повною мірою відповідає актуальним безпековим потребам держави і суспільства.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність.

У дисертаційній роботі Костянтина Валерійовича Науменка простежується достатньо високий рівень наукової аргументації основних положень, що демонструє логічний зв'язок між метою дослідження, сформульованими завданнями, отриманими результатами та запропонованими рекомендаціями. Загалом положення, винесені на захист, відзначаються послідовністю, внутрішньою узгодженістю та відповідністю сучасному стану наукових досліджень у сфері публічного управління податковою безпекою.

Систематизація наукових напрацювань та визначення дефіцитів у методології дослідження податкової безпеки є переконливою та базується на широкому огляді актуальних підходів. Автор коректно визначає наявні прогалини в оцінюванні індикаторів податкової безпеки та ризиків, що підтверджує обґрунтованість висновків щодо необхідності методологічного удосконалення. Разом з тим окремі положення вимагали б розширення емпіричної бази, зокрема кількісних оцінок ризиків.

Уточнення дефініції “податкової безпеки” у контексті державного управління виконано на належному теоретико-методологічному рівні. Автор аргументовано демонструє змістовно-функціональні характеристики явища, що узгоджується з логікою розвитку науки про національну та економічну безпеку. Обґрунтованість відповідних висновків є достатньою, хоча окремі акценти на інституційних аспектах могли б бути підкріплені порівняльним аналізом законодавчих моделей інших держав.

Висновки щодо недоліків податкового законодавства України та організаційних проблем податкового адміністрування ґрунтуються на актуальних нормативно-правових джерелах та численних фактичних прикладах. Висловлені твердження є достовірними та логічно обґрунтованими, а сформульовані пропозиції відповідають тенденціям реформування податкової

сфери. Водночас варто зазначити, що частина оцінок носить переважно аналітико-описовий характер і могла б бути підсилена статистичними даними щодо ефектів податкових ризиків.

Оцінка європейського досвіду забезпечення податкової безпеки викладена у змістовно переконливій і методично коректній формі. Автор коректно виокремлює ключові принципи ЄС і демонструє їх значення для внутрішнього ринку. Вірогідність висновків підтверджується узгодженістю із загальноєвропейськими нормами та практиками.

Результати аналізу податкової безпеки США ґрунтуються на визнаних наукових джерелах і достовірних економічних характеристиках системи. Положення щодо гнучкості податкової політики, контролю та явища податкового демпінгу є аргументованими та відповідають реальному стану речей. Разом із тим обґрунтування наслідків податкових стимулів могло б бути більш деталізованим на основі макроекономічної динаміки.

Запропонована автором концепція податкової безпеки демонструє структурованість, логічну завершеність та високий рівень теоретичної систематизації. Її положення відповідають сучасним концепціям публічного управління та забезпечення економічної безпеки. Вірогідність концептуальних висновків підтверджується внутрішньою логікою моделі та кореляцією з міжнародними підходами.

Модель інформаційного забезпечення податкової безпеки та цифрова платформа tax365 є одним із найбільш інноваційних компонентів роботи. Автор переконливо обґрунтовує необхідність цифровізації податкових процесів, опираючись на сучасні тенденції державного управління та міжнародний досвід. Висновки щодо впливу цифрових рішень на прозорість і мінімізацію ризиків виглядають достатньо ймовірними, хоча практична апробація моделі могла б надати їм додаткової ваги.

Загальна достовірність та обґрунтованість висновків забезпечується використанням актуальної нормативно-правової бази, сучасної наукової літератури, порівняльного аналізу та логічно цілісного методичного апарату.

Більшість рекомендацій мають прикладний характер, узгоджуються з практикою функціонування податкової системи і виглядають реалізованими.

У цілому ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій можна оцінити як високий, а їх вірогідність – достатню для прийняття в науковий обіг та подальшого практичного використання в системі державного управління.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях.

Достовірність одержаних у дисертаційній роботі результатів підтверджується логічною послідовністю застосованих методів, коректним використанням загальнонаукових і спеціальних методів аналізу, а також узгодженістю теоретичних висновків із фактичними матеріалами дослідження. Автор коректно застосовує інституційний, системний, структурно-функціональний та порівняльний аналіз, що дозволило йому комплексно охарактеризувати механізми забезпечення податкової безпеки та їх місце в системі державного управління. Репрезентативність використаних статистичних даних, а також звернення до нормативно-правових актів України та міжнародних документів посилює валідність зроблених висновків.

Наукова новизна дисертації належно задекларована та підтверджується змістом дослідження. Запропоновані автором положення мають ознаки самостійності, оригінальності та відповідають вимогам до дисертаційних робіт рівня доктора філософії. Зокрема, новизна проявляється у:

- вперше розроблений теоретичній моделі механізмів забезпечення податкової безпеки в системі державного управління, яка поєднує інституційні, організаційні та цифрові компоненти та враховує необхідність запобігання податковим ризикам у режимі реального часу;

- удосконаленні підходів до організаційно-правових механізмів забезпечення податкової безпеки, що включають елементи громадського контролю та підвищення прозорості прийняття управлінських рішень;

- удосконаленні класифікації податкових ризиків, інтегрованої в електронно-експертну платформу для взаємодії суб'єктів податкової політики;

– розробці напрямів розвитку державної політики у сфері оподаткування з використанням цифровізації, що відповідає актуальним світовим тенденціям модернізації податкового адміністрування;

– формалізації податкової складової національної безпеки, що структурує її на стратегічному, операційному й функціональному рівнях;

– подальшому розвитку понятійно-категоріального апарату, зокрема уточненні сутності поняття «податкова безпека» як динамічного балансу між інтересами держави та можливостями платників податків.

Оцінюючи повноту викладу результатів у наукових публікаціях, слід відзначити, що автор достатньою мірою забезпечив апробацію основних положень дисертації. Зокрема, результати представлені в 11 наукових працях, з яких: 4 статті – у фахових виданнях із державного управління, що гарантує наукову якість та рецензованість опублікованих матеріалів; 1 стаття – у іноземному науковому виданні, що розширює академічну комунікацію та підтверджує релевантність теми в міжнародному контексті; 6 тез конференцій – що свідчить про належну апробацію результатів та дозволяє стверджувати, що ключові положення дисертації були представлені та обговорені в науковому середовищі.

У цілому результати дослідження є достовірними, науково обґрунтованими, логічно впорядкованими, відповідають заявленій науковій новизні та повною мірою відображені в опублікованих працях автора.

Практичне значення та впровадження результатів.

Основні висновки, рекомендації та теоретичні положення, викладені в дисертації, не обмежуються суто науковим рівнем, а перебувають у стадії практичної реалізації та можуть використовуватися в системі державного управління. Зокрема, у діяльності ГУ ДПС у м. Києві (довідка про впровадження від 21.12.2023 р. № 10/014) окремі положення роботи використано для удосконалення підходів до ризик-орієнтованого відбору платників податків до перевірок, структурування показників податкових ризиків та опрацювання пропозицій щодо використання елементів єдиної електронної платформи взаємодії з іншими суб'єктами податкової політики.

Матеріали дисертації були також інтегровані в освітній процес Міжрегіональної Академії управління персоналом (довідка від 14.05.2025 р. № 1564/1) при оновленні змісту навчальних дисциплін, пов'язаних із публічним управлінням, фінансовою безпекою та податковою політикою, а також при підготовці методичних матеріалів для підвищення кваліфікації фахівців у сфері державного управління. У межах діяльності громадської організації «РеСУРС» (довідка від 26.12.2023 р. № 01/29-30) напрацювання дисертації використано для підготовки аналітичних записок і рекомендацій щодо запозичення окремих елементів європейських моделей електронної взаємодії органів державної влади та платників податків, зокрема в частині спрощення процедур перевірки, впровадження електронних каналів обміну даними та створення передумов для функціонування системи, яка в режимі реального часу підвищує управлінську ефективність і дає змогу своєчасно ідентифікувати та попереджати податкові ризики.

Дотримання академічної доброчесності.

У дисертації відсутні ознаки академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів. Усі запозичення та відомості про перебіг і результати дослідження коректно оформлені, що відповідає принципам академічної доброчесності та вимогам чинних нормативних актів.

Дискусійні положення і зауваження щодо змісту.

Наголошуючи на змістовності та науковому значенні проведеного дослідження, водночас, доцільно звернути увагу і на окремі дискусійні положення.

1. Модель інформаційного забезпечення податкової безпеки (рис. 3.8) потребує уточнення: варто чітко розмежувати інформаційні потоки й управлінські впливи (різні типи стрілок), а також пояснити взаємозв'язок блоків «Інформаційне забезпечення податкової безпеки» та «Цифрова інформаційно-аналітична платформа». Доцільним є спрощення схеми та усунення дублювання назв для підвищення її наочності та функціональності.

2. Опис платформи tax365 (с. 210–212) має декларативний характер і потребує конкретизації архітектури, джерел даних, алгоритмів ризик-аналізу та

розмежування доступів користувачів відповідно до вимог захисту даних. Необхідно пояснити заявлене використання блокчейну й P2P-архітектури, їх роль і відмінність від наявних сервісів ДПС. Також слід чіткіше визначити місце платформи у моделі (рис. 3.8) та уніфікувати термінологію.

3. У другому розділі доцільно посилити аналіз проблем відтоку капіталу, зловживань спрощеною системою та тінізації економіки, а також конкретизувати бачення єдиного е-аудиту (інтегровані дані, виявлення ризиків, необхідні інституційні зміни). Варто уточнити використані поняття («податковий демпінг», «антиофшорні новації BEPS», «цифровізація адміністрування») для уникнення різночитань.

4. Визначення податкової безпеки потребує деталізації через структурування індикаторів (фіскальні, макроекономічні, інституційні, поведінкові), уточнення підходів до вимірювання балансу між потребами держави й можливостями платників, а також розроблення узагальненої схеми чи інтегрального показника для практичного застосування.

Загальний висновок та оцінка дисертації.

Дисертаційне дослідження відзначається належним рівнем наукової новизни, теоретичною значущістю і прикладною спрямованістю. Запропоновані у роботі підходи до удосконалення організаційно-правових та інформаційно-аналітичних механізмів забезпечення податкової безпеки, у тому числі в умовах воєнного стану, можуть бути використані у практичній діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також у нормотворчій та навчально-методичній роботі.

Стиль викладу, логіка структурування матеріалу та відповідність принципам академічної доброчесності відповідають сучасним вимогам до дисертаційних досліджень зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Дисертаційна робота Науменка Костянтина Валерійовича на тему: «Удосконалення механізмів забезпечення податкової безпеки як складової національної безпеки в системі державного управління», подана на здобуття

наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (із змінами, внесеними постановами КМУ № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), Наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій» (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України № 759 від 31.05.2019 р.) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (із змінами, внесеними постановами КМУ № 341 від 21.02.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.).

З огляду на викладене, вважаю, що дисертація повністю відповідає зазначеним вимогам, а її автор, Науменко Костянтин Валерійович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент -

професор кафедри економічної теорії,
інтелектуальної власності та
публічного управління
Поліського національного університету,
д.держ.упр., професор

Надія ДАЦІЙ

